

ความสับสน เกี่ยวกับการปลุกยูกาติศาสตร์

.....ระพี สาคริก

ในช่วงที่ผ่านมา ได้ยินทุกคนเรื่อง"ปลุกป่า" แล้วก็ได้ยินกล่าวถึง"ปลุกต้นไม้" ถูกพันทึบมาก คอย ทำให้ตนเองรู้สึกสับสนมาก ๆ หลายประเด็น

ประการแรกคงต้องยอมรับว่าตนเองเอง ยิ่งได้ทราบว่ามีนักป่าไม้บางคน กล่าวสาส์นกับบุคคลผู้สนใจปัญหาที่ว่า "คนอื่นอย่าออกความเห็น เรื่องป่าไม้ เพราะไม่รู้จริง." เนื่องจากไม่ได้เรียนป่าไม้จากมหาวิทยาลัย เช่นตน" ยิ่งรู้สึกงงและงุ่นง่านมากขึ้น เพราะผู้เขียนเองก็ไม่ได้เรียนกล้วยไม้จากมหาวิทยาลัยไหน แต่เรียนเรื่องหิน เรื่องศิมา เพราะฉะนั้นคนในราชการก็รังเกียจกล้วยไม้ การจัดการศึกษาก็อยู่ที่อำนาจระบบราชการ จึงไม่มีใครสอน โฉนคนทั่วโลกกลับหมายมั่นว่าผู้เขียน เป็นนักกล้วยไม้ก็ไม่รู้ใครที่เป็นนักอะไร ช่วยบอกบ้างได้ไหมครับ

ที่ว่าทั้งนี้ ทั้งสับสนก็เพราะว่า ผู้เขียนไม่ได้เรียนจึง "คิดและมองแบบชาวบ้านคนหนึ่ง" โดยที่ไม่เข้าใจเลยว่า การปลุกยูกาติศาสตร์กับการปลุกอาหาร การปลุกหู เรียน การปลุกมะม่วงและ เงาะ ลำไย มองที่ไรก็ เห็นว่ามันอยู่บนหลักการ เกี่ยวกันคือ มีพื้นดิน มีการปลุกต้นไม้โดยคน และ เมื่อถึงเวลาก็เก็บเกี่ยวผล ระเบียบขั้นตอนแบบใครแบบหนึ่งแล้วแต่ธรรมชาติของตนไม้แต่ละชนิดที่ให้อะไรแก่คน

ทำไมการปลุกยูกาติศาสตร์จึงต้องเรียกว่า"ปลุกป่า" เสมือนว่า"คนเอาหลักธรรมชาติมาแอบอ้างเพื่อหวังผล" ระเบียบอะไรสักอย่าง" ทำไมไม่เรียกว่า"ทำสวนยูกาติศาสตร์ เช่นเดียวกับที่ เรียกว่าทำสวนยางพารา"

เมื่อรู้ว่าตนเองทั้งนี้ทั้งสับสน แทนที่จะค้นคิดออกไปข้างหน้า เลยต้องหวนกลับมาทบทวนสิ่งซึ่งชีวิตได้พบเห็นมาแล้วในอดีต จึงได้พบว่า สมัยที่อายุผู้เขียนอยู่ในวัย 30 ขวบ(ขณะนี้รวม 70 แล้ว) ได้พบภาพของจริงภาพหนึ่งคือ สถานีป่าไม้มีการนำเอาพันธุ์ยูกาติศาสตร์มาปลุกทดลอง แล้วก็เพาะกล้าแจกจ่ายออกไปเรื่อย ๆ เพราะไปนิยมภาพป่าเมืองฝรั่งบางประเทศแล้วหอบกลับมาใช้ทั้ง ๆ ที่ฝรั่งนิยมป่าไทยว่าสมบูรณ์

จากชีวิตที่ผ่านระบบราชการมาตั้งแต่แรกจนใกล้เกษียณอายุ และจากชีวิตงานที่คลุกอยู่กับชาวบ้านในสภาพที่ยากจนและ ค่อยโอกาสมาถึงระดับผู้บริหารกรมและกระทรวงซึ่งตนเองก็ยังคงรักษาสภาพที่คลุกกับชาวบ้านมาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้รู้สึกว่า ระบบราชการมีกระแสน้ำองอาจจกรอยู่ในพื้นฐาน หากใครหรือหน่วยงานใดใดอะไรมาจะต้องนำมาผูกติดไว้กับงานหลักและรั้วขององค์กร เพียงว่าบุคคลจะใจกว้างยอมรับความจริงอย่างกล้าหาญหรือไม่

ยูกาติศาสตร์ในค่านที่ เป็นกระแสนามธรรม จึงเติบโตขึ้นมาในรั้วของกรมซึ่งมีชื่อว่า"ป่าไม้" อยู่ไปนาน ๆ ราษฎรก็ยังถูกฝังลงไว้แน่นมากขึ้น หากไปเติบโตขึ้นในรั้วกรมวิชาการ เกษตร คงถูกเรียกว่า"การทำสวนยูกาติศาสตร์" นานแล้ว หรืออีกค่านหนึ่ง หากสวนยางพาราเติบโตขึ้นจากพื้นฐานกรมป่าไม้ ป่านนี้คงถูกเรียกว่า"ปลุกป่ายางพารา" ได้เหมือนกัน

เอาละ ใครจะเรียกว่าสวน ใครจะเรียกว่าป่า ความรู้สึกแบบชาวบ้าน ๆ ที่ไม่ใช่ นักวิชาการก็ เห็นว่าจะเรียกอะไรก็ได้ แต่หลักการที่แท้จริงมันอยู่ที่ตรงไหน และพิษของมันอาจลึกซึ้งกว่าสิ่งซึ่งเป็นวัตถุหรือ

ที่เรียกว่าสารพิษ หากมันคือเครื่องมือสื่อของการสร้างระบบเศรษฐกิจที่กลุ่มบุคคลภายนอกท้องถิ่น เข้ามาใช้บุกรุกสิทธิ เสรีภาพของชาวบ้านซึ่งชีวิต เขาทั้งหลายมีส่วน เป็นเจ้าของสำหรับการเจริญขึ้นมาสู่ความเท่าเทียมกันกับบุคคล เหล่านี้ในวันข้างหน้าได้ ไม่วันใดก็วันหนึ่ง * ซึ่งนักวิชาการประเภทนี้รูปแบบมักมองไม่เห็น กรมป่าไม้ น่าจะมีหน้าที่หลัก เน้นความรับผิดชอบในการจัดการค่านอนุรักษณ์ป่าที่แท้จริงหรือว่าธรรมชาติ และจัดการให้มีการใช้ประโยชน์โดยคนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม แต่เท่าที่มองเห็น กลับไป เอาสิ่งซึ่งมีคุณค่า และหวังผลประโยชน์ เข้ามาร่วมอยู่ใต้อำนาจกรมเดียวกัน แฉกใช้คำว่า "ป่า" ซึ่งควรมีพื้นฐานที่อิสระบนหลักธรรมชาติมา เป็นสิ่งแอบอ้าง กลุ่มคนผู้ถูกผู้หวังผลประโยชน์จึงใช้ เป็นช่องทางนำไปสู่การทำลายป่าที่แท้จริง ซึ่งมีทั้งคุณค่าและมูลค่ามหาศาล

อย่างไรก็ตาม หากนำเอาหลักพุทธมา เป็นฐานการพิจารณา โดยที่หลักนี้ได้ชัดเจนว่า "สิ่งใดก็ตามที่สัมพันธ์อยู่กับชีวิตประจำวันของคน ย่อมมีคุณค่า เป็นเหตุ เป็นผลทั้งสิ้น" สรุปสาระในชั้นต้นจึงน่าจะได้อรรถาธิบายว่า "ไม่ควรมองไปยึดติดอยู่กับป่าหรือยูคาลิปตัส แต่ควรจับตามองที่คนให้ลึกซึ้ง" และควรพิจารณาตีความ พฤติกรรมของคนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจ เป็นวันใดวันหนึ่งที่สะท้อนภาพแท้ เค้นชั่งขึ้นมาได้ไม่ เร็วกี่ช้า

ป่าธรรมชาติจริง ๆ นั้น คำนึงถึงสิ่งกำหนดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตคนในชุมชนท้องถิ่น แต่อีกด้านหนึ่งก็ เป็นที่นำพิสวาทด้วยมูลค่าวัตถุ เนื่องจากมีการสังสมทรัพยากรบนพื้นฐานตนเองมานานนับเป็นร้อย ๆ ปี แต่ เมื่อใดที่ป่าถูกทำลายเพราะความสำคัญผิดที่ เน้นมูลค่า ย่อมทำให้พื้นฐานชีวิตคนท้องถิ่น "ป่นปี้" ไปด้วย ซึ่งอาจ เห็นได้ไม่นานเกินรอ นั่นคือคำสารภาพที่ว่า เราพัฒนาเพื่อไทยหรือเพื่อมาชีวิตไทยได้อย่างเลือกเย็น

คนที่วางแผน ยูคาลิปตัสหรืออาจ เป็นต้นไม้อื่นที่มี ไม้รากฐานธรรมชาติอยู่กับท้องถิ่นโดยแท้ แฉกยังมีฐานอำนาจควบคุมการปลูกร่วมอยู่ด้วยกับป่าธรรมชาติ จึงน่าจะ เป็นโอกาสที่สามารถเชื่อมโยงกระแสการกอบโกยผลประโยชน์ถึงกันได้ ทำให้ได้รับผลประโยชน์ทั้งขึ้นทั้งล่อง หากมีโอกาสและคิดจะทำ

สอง เอายูคาลิปตัสมาไว้ใต้อำนาจบริหาร เช่นกรมวิชาการ เกษตรหรือกรมส่งเสริมการ เกษตรแล้ว บอกว่า "ทำสวนยูคาลิปตัส" และให้กรมป่าไม้ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับป่าธรรมชาติจริง ๆ คงมีการถ่วงดุลอำนาจกันบ้าง ฝ่ายหนึ่งจะปลูกก็ปลูกไปตามปกติ แต่จะมากปลูกที่ป่าธรรมชาติ กรมป่าไม้คงต้องคัดค้าน นอกเสียจากผู้มีอำนาจบริหารระดับกระทรวงจะ เล่นด้วย ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น

แม้สิ่งซึ่งรัฐบาลจัดตั้ง ที่เรียกกันว่า "คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ" ถ้าตีความว่าการ ยูคาลิปตัสคือการทำสวน เช่น เกี่ยวกับการทำสวนยางพารา คงสบายขึ้นมา ไม่ต้องไป เกี่ยวข้อง เพราะถูกคนเอามาซุกไว้ให้ นั่นเรื่องป่า ถ้าสัญชาตญาณของคนธรรมดา ไม่คิดหาผลประโยชน์ ย่อมรู้สึกสบายเพราะไม่ต้องมาแบกภาระปัญหา ราษฎรท้องถิ่นก็สบายขึ้น หากทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถตัดสินใจชัดเจน ว่าป่าแท้ ๆ ที่ให้ประโยชน์ชีวิตแก่เขามันอยู่ที่ไหนและใครดูแล จะต้องสัมพันธ์กับอำนาจอะไร เพื่อให้คนมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของได้มากขึ้น

ผมเป็นคนใจ ไม่ได้เรียนรู้จากสถาบันไหนในเรื่องป่าไม้ เลยไม่มีศรัทธาแบบอะไรสักอย่าง คิดแบบชาวบ้านธรรมดา ใครจะรับฟังไม่รับฟังก็ เรื่องของเขา.

เขียนเมื่อ 5 เมษายน 2533

คงพิมพ์ที่ ห.ส.พ. สยามรัฐ คมมวันพุธที่ 11 เมษายน 2533 หน้า 9.